

Afdelingen for Undervisning
og Dagtilbud

Frederiksholms Kanal 25
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5302
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

Vejledning om muligheder for afkortning af skoledagens længde

2. maj 2016

Generelle regler

Sags nr.:

Kommunerne har med folkeskolereformen fået større frihed til lokalt at tilrettelægge en god skoledag. Dermed ligger der også en forpligtelse for kommunerne til lokalt at påtage sig ansvaret for i planlægningen at finde en god balance mellem skole og fritidsliv for eleverne.

000.132.351

Efter reglerne om undervisningstidens samlede længde skal elever i børnehaveklassen og på 1.-3. klassetrin have mindst 1.200 timer, eleverne på 4.-6. klassetrin skal have mindst 1.320 timer, og eleverne på 7.-9. klassetrin skal have 1.400 timer. Det svarer til gennemsnitligt henholdsvis 30, 33 og 35 timer om ugen – eller henholdsvis 6, 6,6 og 7 timer om dagen, svarende til skoledage fra kl. 8.00-14.00, kl. ca. 8.00-14.30 og kl. 8.00-15.00 – hvis alle skoledage er lige lange. Undervisningstidens samlede længde består af tre elementer: undervisning i fagene, understøttende undervisning og pauser. Det drejer sig således om, hvor lang tid eleverne skal være på skolen – fra skoledagens start til slut.

Der er samtidig fastsat et loft for undervisningstidens samlede længde. Det må for ingen elever overstige 1.400 timer om året, svarende til gennemsnitligt 35 timer om ugen eller 7 timer om dagen. Loftet er således skærpet i forhold til tidligere, idet det nu også gælder for elever på 4.-9. klassetrin.

Hvor der før reformen var fastsat minimumstimetal for fagblokkene over treårige perioder, minimumstimetal for dansk, matematik og historie, samt vejledende timetal for undervisningen i fagene, er timetallene for undervisningen i fagene nu hævet, først og fremmest med flere timer i kernefagene dansk og matematik. Det har betydet en stigning i minimumstimetallene på i alt 930 timer fra 1.-9. klasse, det vil sige 3-4 lektioner mere om ugen.

Den tid, der herefter er til overs, skal bruges til understøttende undervisning og pauser. Beslutninger om, hvor mange pauser der skal være i løbet af en skoledag og omfanget heraf, træffes lokalt på den enkelte skole. Omfanget af understøttende undervisning kan således variere.

Lokale beslutninger

Spørgsmålet om den nærmere organisering og tilrettelæggelse af skoledagen – inden for de rammer, der følger af lovgivningen – er lagt ud til lokal beslutning.

Det fremgår således af folkeskolelovens § 40, stk. 2, nr. 5, at kommunalbestyrelsen fastlægger mål og rammer for bl.a. antallet af skoledage, elevernes undervisningstimal og skoledagens længde. Disse mål og rammer skal fastlægges af kommunalbestyrelsen på et møde, hvilket vil sige, at det er beslutninger, som ikke kan delegeres til f.eks. forvaltningen eller den enkelte skole. Det er således i det kommunale, politiske forum, at mål og rammer for skoledagens længde m.v. skal fastlægges.

Det bemærkes, at der ikke i folkeskoleloven er fastsat regler om, hvor mange skoledage der er på et år. Når timetallet oven for er anført på enkelte uger og enkelte dage, så er det blot årsnormen, som er fordelt på henholdsvis 40 uger eller 200 skoledage. Det er det mest almindelige at arbejde med 200 skoledage på et år, formentlig fordi det indtil 2003 var fastsat i loven. Men i dag står det kommuner og/ eller skoler frit for at arbejde med lidt flere skoledage om året, hvorved timetallet kan reduceres for alle årets uger/dage.

Det fremgår af folkeskolelovens § 44, stk. 2, nr. 1, at skolebestyrelsen på den enkelte skole fastsætter principperne for undervisningens organisering, herunder elevernes undervisningstimal på hvert klassetrin og skoledagens længde. Det betyder ikke, at skolebestyrelsen kan fastsætte regler for præcis, hvornår skoledagen skal slutte, men der kan f.eks. fastsættes principper om, at det tilstræbes, at skoledagene bliver lige lange.

Herefter er det skolelederen, der inden for rammerne af lovgivningen, kommunalbestyrelsens mål og rammer og skolebestyrelsens principper, der som pædagogisk og administrativ leder fastlægger elevernes skemaer.

Anvendelse af folkeskolelovens § 16 b

I forbindelse med folkeskolereformen blev der indført en ny bestemmelse i folkeskolelovens § 16 b, hvorefter kommunalbestyrelsen, for så vidt angår den understøttende undervisning, kan godkende at fravige reglerne om en mindste varighed af undervisningstiden. Denne mulighed for fravigelse har til hensigt at understøtte elevernes faglige udvikling og give mulighed for større undervisningsdifferentiering for bestemte klasser ved hjælp af ekstra personale i klassen.

Muligheden kan anvendes generelt for klasser i indskolingen, hvis det findes hensigtsmæssigt i forhold til en eller flere problemstillinger i en klasse, som bedst ses at kunne afhjælpes ved, at der gives mulighed for at have flere voksne i klassen. For så vidt angår elever fra og med 4. klassetrin stilles der skærpede krav til behovet for flere voksne i klassen, således at der alene sker en nedskalering af tiden til understøttende undervisning for disse klassetrin i helt særlige tilfælde. Man vil lokalt kunne beslutte at benytte muligheden, hvis det vurderes at være den rigtige løsning for at sikre klassens trivsel og faglige udvikling.

Det er en betingelse, at nedsættelse af tiden til understøttende undervisning finder sted med henblik på yderligere faglig støtte og undervisningsdifferentiering i den pågældende klasse.

Kommunalbestyrelsen kan altså vælge at godkende, at tiden til understøttende undervisning nedsættes med henblik på yderligere faglig støtte og undervisningsdifferentiering for bestemte klasser ved hjælp af ekstra personale i klassen. Bestemmelsen giver dermed kommunerne frihed til at flytte eksisterende ressourcer rundt, således at de personaleressourcer, der er afsat til understøttende undervisning, i stedet anvendes til ekstra personaleressourcer i fagundervisningen.

Det er et vigtigt element i § 16 b, at der foretages en konkret og individuel vurdering af den enkelte klasses behov for fravigelse af reglerne om en mindste varighed af undervisningstiden. En godkendelse kan således ikke gives alle klasser på en bestemt årgang, og ej heller samtlige klasser på en skole ud fra en samlet vurdering. Vurderingen skal foretages konkret for hvert enkelt klasse – og dette gælder, uanset om der er tale om klasser i indskolingen, på mellemtrinnet eller i udskolingen.

Der er ikke noget til hinder for at give en sådan godkendelse til flere klasser samtidig, hvis det vurderes, at lovens betingelser for en godkendelse er opfyldt i forhold til hver enkelt klasse. Hvis det efter en konkret vurdering af hver enkelt klasse på en hel årgang eller en hel skole skulle vise sig, at alle klasser på årgangen eller skolen opfylder betingelserne i lovens § 16 b, vil der således godt kunne gives godkendelse til hver enkelt klasse samtidig.

At godkendelsen kan gives *generelt* for indskolings elever i en bestemt klasse skal forstås sådan, at godkendelsen vil skulle gives i alle tilfælde, hvor det findes hensigtsmæssigt at afhjælpe problemerne i en bestemt klasse, ved at flere voksne er til stede i klassen. Dette er dermed det eneste kriterium, der bør lægges vægt på, inden godkendelsen.

Modstat mellemtrinnet og udskoling, hvor der skal være tale om *helt særlige tilfælde*, før der kan gives en godkendelse til, at der sker fravigelse af reglerne om en mindste varighed af undervisningstiden. Der stilles dermed skærpede krav til, hvornår en godkendelse kan gives for så vidt angår elever fra og med 4. klassetrin, idet der skal vægtigere grunde til, at man vurderer, at problemerne i den pågældende klasse kan løses ved hjælp af flere voksne i klassen. Der er således flere kriterier, der skal vægtes ved en godkendelse, når der er tale om elever på mellemtrinnet og i udskoling.

Det er op til en lokal vurdering på den enkelte skole og i den enkelte kommune, om det i den konkrete situation vil være hensigtsmæssigt at nedskalere tiden til understøttende undervisning til fordel for to voksne i klassen i form af lærere, pædagoger eller andet personale med relevante kvalifikationer.

I princippet kan næsten alle de ressourcer, der ellers ville gå til understøttende undervisning, flyttes over til yderligere støtte og undervisningsdifferentiering i undervisningen i fagene. Det vil sige, at hvis der ville have været f.eks. fem timers understøttende undervisning om ugen på et klassetrin, så kan de personaleressourcer, man ville have brugt på f.eks. fire timers understøttende undervisning, overføres til flere voksne i undervisningen i fagene, og skoledagen kan afkortes tilsvarende. Der skal altid gives understøttende undervisning – men omfanget er ikke nærmere fastsat.

Anvendelse af § 16 b og dermed fravigelse af timetallet for den understøttende undervisning kan være hensigtsmæssig, hvis der er tale om en klasse med særlige trivselsproblemer, hvilket f.eks. kan hænge sammen med store problemer med mobning, eller at klassen er sammenbragt. Det kan endvidere være hensigtsmæssigt at anvende bestemmelsen, hvis en eller flere enkelte elever befinder sig i en vanskelig situation, der har betydning for hele klassen. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis der er store problemer med uro i klassen, som har baggrund i sociale og emotionelle problemer, ADHD eller lignende blandt enkelte elever i klassen.

Det er skolelederen, der ansøger kommunalbestyrelsen om godkendelse, og der skal forinden indhentes en udtalelse fra skolebestyrelsen på den pågældende skole. Godkendelse kan kun gives i op til 1 skoleår ad gangen. Tidsbegrænsningen er fastsat med henblik på at sikre, at der løbende foretages en vurdering af, om nedsat undervisningstid og flere voksne i klassen fortsat er den rigtige løsning for den pågældende klasse.

Kommunalbestyrelsen kan selv foretage hver enkelt godkendelse, men den kan også vælge at træffe beslutning om at delegere denne kompeten-

ce til et udvalg under kommunalbestyrelsen, til den kommunale forvaltning, eller til den enkelte skole (skolelederen eller skolebestyrelsen).

For enkeltelever

Der er ikke hjemmel i folkeskoleloven til at fritage en elev fra et helt fag eller fra undervisningen i folkeskolen. Manglende undervisning og fritagelse for en obligatorisk prøve i folkeskolen kan betyde, at eleven mister sit retskrav på optagelse på de gymnasiale uddannelser.

Fri til musikundervisning og eliteidræt

Med folkeskolereformen blev der givet mulighed for, at skolelederen kan tillade, at en elev i begrænset omfang opfylder sin undervisningspligt ved at deltage i undervisning i en kommunal eller statslig støttet musikskole eller ved eliteidrætsudøvelse i en idrætsforening, jf. folkeskolelovens § 33, stk. 9. Tilladelsen gives efter anmodning fra forældrene. Det betyder i praksis, at skolelederen kan give eleverne fri til at deltage i musikundervisning eller eliteidrætsudøvelse.

Der er i bemærkningerne til bestemmelsen lagt op til, at der for så vidt angår musikundervisning kan gives fri i 1-2 timer om ugen, mens der i forhold til eliteidrætsudøvelse kan gives fri i 2-4 timer. Der kan i princippet gives fri fra såvel undervisningen i fagene som fra den understøttende undervisning. Dog peges der i bemærkningerne på, at det er mest oplagt at give eleverne fri i tiden til understøttende undervisning eller – for de store elever – i valgfagstimer.

Det er skolelederens beslutning, om en elev kan fritages fra undervisning. I den vurdering, lederen skal foretage, skal indgå, om det er forsvarligt i forhold til elevens faglige niveau, og om det praktisk og pædagogisk kan lade sig gøre, herunder i forhold til resten af klassen.

Elever, der får specialundervisning

Elever, som modtager mindst 9 timers ugentlig støtte, falder ind under reglerne om specialundervisning. For disse elever gælder et særligt regelsæt, som fremgår af specialundervisningsbekendtgørelsen.

Det fremgår af specialundervisningsbekendtgørelsens § 12, stk. 3, at undervisningstiden med forældrenes tilslutning kan nedsættes, hvis elevens helbred ifølge lægeerklæring ikke tillader gennemførelse af fuld undervisning.

Elever kan også undtages fra undervisningen i visse fag – dog ikke dansk og matematik – men i dette tilfælde skal der gives anden undervisning i stedet.

Sygdom

Sygdom er lovligt forfald. Sygdom kan være kronisk og/eller strække sig over en lang periode, hvor eleven ikke er i stand til at deltage i hele skoledagen.

Ved sygdom, herunder kortvarigt men tilbagevendende sygdom, er skolen forpligtet til at iværksætte sygeundervisning i det omfang, det er nødvendigt. Der ligger således et væsentligt skøn i reglerne om sygeundervisning, dvs. om – og i givet fald hvor meget – der skal iværksættes sygeundervisning. Derfor vil der i praksis være enkelte elever, der på grund af sygdom får en kortere skoledag.